

ПРОБЛЕМИТЕ ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И ПРОИЗТИЧАЩИТЕ ЗАПЛАХИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

Гл. ас. д-р Йордан Нейков, СА „Д. А. Ценов” – Свищов

Резюме: След появата и разгара на световната икономическа криза, Европейският съюз (ЕС) е изправен пред редица предизвикателства и проблеми. Днес ЕС се бори с икономическите последици от кризата, като публичната свръхзадлъжнялост, дефлационните процеси в Европа, липсата на икономически ръст, младежка безработица и др. Наред с тях съюзът е изправен и пред политическа криза, като последица от желанието на Великобритания да напусне ЕС; липсата на работещи решения свързани с мигрантската криза; засилващите се партии и движения застъпващи ясна позиция против ЕС и др. Проблемите, пред които е изправен ЕС, пораждаат последици и в страните членки. В тази връзка разработката цели да идентифицира заплахите за българската икономика, произлизащи от проблемите на европейско ниво.

Ключови думи: Европейски съюз, европейска интеграция, икономическа криза; България.

1. Въведение

Европейският съюз е изправен пред редица проблеми в началото на XXI век. Някои от тях пораждаат силни противоречия във връзка с бъдещето на ЕС и икономическото развитие на страните членки. При тези условия България, като страна член на ЕС, е под въздействието на процесите на европейско ниво. Основната цел на разработката е да представи какви заплахи съществуват за българската икономика, в контекста на проблемите пред които е изправен Съюза.

2. Основни предизвикателства пред ЕС в началото на XXI век

От самото начало на XXI век ЕС преминава през много турбуленции. В това число може да бъде включено най-голямото разширяване на Съюза в историята му през 2004 г., когато се присъединяват 10 страни. Непосредствено след този исторически момент настъпва следващият, а именно с провала на проекта за Европейска конституция. След него през 2007 г. се появява следващият с развитието на гло-

бална икономическа криза, която някои автори наричат „Голямата депресия 2”¹. Наред с изброеното през 2007 г. се подписва Договорът от Лисабон, който влиза в сила през 2009 г., посредством който се трансформира начинът на работа на ЕС. През 2016 г. гражданите на Великобритания заявиха желанието си за напускане на Съюза посредством проведен референдум. Паралелно с тези исторически събития, ЕС изпитва значителни икономически и политически трудности.

Самият ЕС изпитва трудности при решаването на някои от основните проблеми пред които е изправен. Самата идея на интеграционните проекти и на създаването на общности от държави от типа на Европейския съюз, се корени в това, че страните поотделно не могат да решават проблеми които засягат набор от държави или обхващат големи географски територии. Именно поради това страните се отказват от националния си суверенитет и предоставят компетенции на наднационални структури, които да се занимават с проблематиката и решаването на тези наднационални проблеми. Когато настъпи моментът създадената структура да не решава наличните проблеми, а на свой ред да създава нови, то съществуването ѝ е изправено пред високи нива на несигурност. В подобна безтегловност се намира ЕС в началото на XXI век.

2.1. Високи нива на задлъжнялост в ЕС

След развитието на световната икономическа криза, нивата на публична задлъжнялост сред страните членки на ЕС се увеличи. През 2015 г. по-голямата част от членуващите държави не спазват предписанията на критериите за конвергенция в частта която гласи, че публичната задлъжнялост на страните не трябва да надвишава 60% от БВП на съответната държава (вж. табл. 1.).

Последната държава преминала условната граница от 60% е Финландия - през 2015 г. Само 11 от всички 28 държави членки на ЕС спазват „здравословни” нива на публична задлъжнялост. В повечето от останалите страни високите нива на задлъжнялост водят след себе си редица икономически проблеми като: необходимост от свиване на държавни разходи; липса на финансови стимули за генериране на икономически ръст; липса на средства за социални програми и др.

---

¹ Хазин, М. 2009 - в очакване на „контролирана” икономическа катастрофа. // Геополитика, 2008, N 2: <http://geopolitica.eu/2008/broi22008/886-2009--v-ochakvane-na-qkontroliranaq-ikonomicheska-katastrofa-19.09.2016>

Таблица 1. Публична задлъжнялост на страните от ЕС (в % от БВП)

2015 г.	Държава/Съюз	
	до 60%	над 60%
Публичен дълг към БВП	България, Чехия, Дания, Естония, Латвия, Литва, Люксембург, Полша, Румъния, Словакия, Швеция	ЕС 28, Еврозона 19, Белгия, Германия, Ирландия, Гърция, Испания, Франция, Хърватия, Италия, Кипър, Унгария, Малта, Нидерландия, Австрия, Португалия, Словения, Финландия, Великобритания

Източник на първични данни: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=de&pcode=tsdde410&plugin=1>

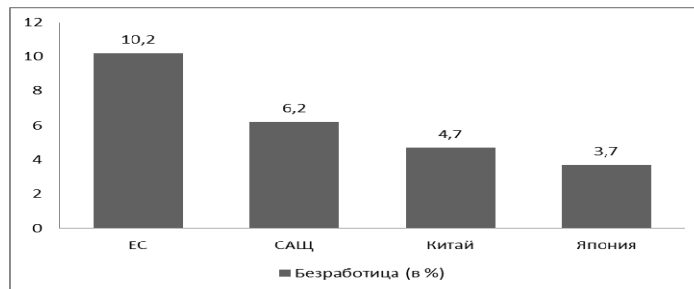
2.2. Дефлационни процеси и липса на икономически ръст в ЕС

С появата на световната икономическа криза, ЕС попада в спиралата на слаб икономически ръст и ниски нива на инфлация. Въпреки предприетата мащабна политика на количествени улеснения на Европейската централна банка², икономическият ръст не е възстановил предкризисните си нива, а инфлацията има обратно на очакванията движение. През 2015 г. в ЕС се отчита дефлация от 0,1%. В съпоставка със САЩ, Китай и Япония, през последните четири години, дефлация се отчита само в Европейския съюз. Липсата на икономически ръст в Европа, наличието на дефлация при мащабни количествени улеснения, са индикатор за структурни икономически проблеми. Следователно в ЕС е необходимо действие не само на ниво централна банка, а и на правителствено ниво в отделните страни.

2.3. Ниво на безработица в ЕС

ЕС изпитва затруднение с поддържането на ниски нива на безработица. За 2014 г. безработицата в ЕС е по-висока от тази в САЩ, 2 пъти по-висока от тази в Китай и близо 3 пъти по-висока от тази в Япония (вж. фиг. 1).

² ЕЦБ дава началото на първите в историята на еврозоната количествени улеснения: <http://www.investor.bg/novini/130/a/ecb-dava-nachaloto-na-pyrvite-v-istoriata-na-evrozonata-kolichestveni-ulesneniia-190208/> 21.09.2016

Фиг. 1. Ниво на безработицата в ЕС, САЩ, Китай и Япония за 2014 г.³

Следователно Съюзът изостава по отношение на справянето с безработицата на територията си. Трябва да бъде отбелязано, че нивата на безработица в отделните страни в ЕС са различни.

2.4. ЕС в контекста на мигрантската криза

Мигрантската криза се разгоря през 2015 г., като постави ЕС в ситуация на остри разногласия. Страните членки трудно постигат консенсус за адекватни мерки по отношение на мигрантите на територията на ЕС⁴. Проблемът има потенциал както за сваляне на правителства⁵, така и да настройва определени държави срещу ЕС. Споразумението на ЕС с Турция показва резултати по отношение намаляване на мигрантите, но също поражда спорове относно „цената“ му. В контекста на мигрантската криза ЕС е разединен, което генерира политически проблеми и сътресения.

2.5. Великобритания и ЕС – възхода на евроскептиците

Във времена на икономическа и политическа криза, в която се намира ЕС след 2008 г., съпроводени със силен приток на хора към общността през 2014 и 2015 г., в Европа набира популярност евроскептицизма⁶. За периода 2004 – 2014 г. се отчита спад на доверието на

³ Източник на данните: http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=SL.UEM.TOTL.ZS&id=af3ce82b&report_name=Popular_indicators&popularity=series&ipopular=y 22.09.2016

⁴ Европейските решения за бежанците не работят: <http://www.dw.com/bg/европейските-решения-за-бежанците-не-работят/a-18657594> 22.09.2016

⁵ Заб.: Одобрението за канцлера на Германия, Ангела Меркел, спада. За повече подробности: Вземете си бележка, госпожо Меркел!: <http://www.dw.com/bg/вземете-си-бележка-госпожо-меркел/a-19450686> 22.09.2016

⁶ Повече за евроскептицизма: Димитров, Б. Теория и практика на евроскептицизма. // Геополитика, 2011, N 1: <http://geopolitica.eu/2011/broi12011/1036> 24.09.2016

гражданите в ЕС⁷. Това се доказва и през 2014 г. на изборите за Европейски парламент където евроскептичните партии увеличиха подкрепата си. В контекста на тези събития през 2016 г. във Великобритания се проведе референдум относно бъдещето на страната в ЕС. На 23.06.2016 г. 51,9%⁸ от гласувалите в страната са предпочели излизането на Великобритания от ЕС. Тази победа на евроскептиците дава допълнителен импулс и увереност на партиите и движенията които застъпват идеята за разпадане на Съюза.

3. България в контекста на процесите в ЕС

България като страна член на ЕС е под въздействието на процесите на равнище Съюз. Поради тази причина проблемите на общността в частност се трансферират върху страната ни. България е една от единадесетте страни в ЕС, чиито публичен дълг е под 60% от БВП. Въпреки добрият резултат по този показател тенденцията е към увеличаване на публичната задлъжнялост. В периода 2008 – 2015 г., публичната задлъжнялост се е увеличила двойно от 13% до 26,7%.

В периода след 2012 г. страната ни показва над средните нива на икономически ръст в ЕС, но по отношение на инфлацията и наличието на дефлационни процеси, България е под влиянието на движението на инфлацията в Съюза. За 2015 г. дефлацията в България и ЕС е идентична (0,1%). По отношение на безработицата в България се отчита сходна тенденция на нивата с тези в ЕС.

България е реален участник в ситуацията около мигрантския проблем в ЕС, поради географското ѝ положение. Опитът на ЕС да намали потока от бежанци на територията си, посредством споразумение с Турция и двустранните отношения на България със съседна Турция, дават положителен резултат. Броят на мигрантите спада, но споразумението на ЕС с Турция е обвито в проблеми и противоречия, които могат да доведат до прекратяване на действието му. В тази ситуация България е „заложник” на едно нестабилно споразумение и решенията на ЕС са ключови по отношение на гарантиране на сигурността в страната ни.

Засилването на евроскептицизма в Европа в дългосрочен план не е от полза за страната ни. България е млад член на ЕС, като основните ползи за икономиката на страната ни предстоят. България е нетен бе-

⁷ За повече подробности: **Müller-Brandeck-Bocquet, G.** Was hält die Europäische Union zusammen?. // *Wirtschaftsdienst*, 2016, N 6, pp. 383-386

⁸ So gespalten ist Großbritannien: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/brexit-die-ergebnisse-in-einer-karte-a-1099133.html> 25.09.2016

нефициент на европейски средства⁹, което означава, че страната получава повече от ЕС, отколкото предоставя. В тази връзка намаляването на равнището на интеграция или разпадането на ЕС биха оказали директен негативен ефект върху икономиката на страната ни.

Заклучение

Икономиката на България е зависима от процесите в ЕС. Отчита се сходство в нивата на безработица, както и наличието на дефлационни процеси. ЕС е ключов пазар за реализацията на стоки българско производство. В тази ситуация са налични ясни канали за трансфер на икономически кризи и проблеми. Проблемите на ниво ЕС влияят върху икономиката на България и страната трябва активно да участва в намирането на работещи решения както на национално ниво, така и на ниво ЕС.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Müller-Brandeck-Bocquet, G.** Was hält die Europäische Union zusammen?. // Wirtschaftsdienst, 2016, N 6, pp. 383-386
2. Вземете си бележка, госпожо Меркел!: <http://www.dw.com/bg/вземете-си-бележка-госпожо-меркел/a-19450686>
3. Дарители и бенефициенти в ЕС: <http://www.investor.bg/na-fokus/441/a/dariteli-i-beneficienti-v-es--218596/>
4. **Димитров, Б.** Теория и практика на евроскептицизма. // Геополитика, 2011, N 1: <http://geopolitica.eu/2011/broi12011/1036>
5. Европейските решения за бежанците не работят: <http://www.dw.com/bg/европейските-решения-за-бежанците-не-работят/a-18657594>
6. ЕЦБ дава началото на първите в историята на еврозоната количествени улеснения: <http://www.investor.bg/novini/130/a/ecb-dava-nachaloto-na-purvite-v-istoriata-na-evrozonata-kolichestveni-ulesneniia-190208/>
7. **Хазин, М.** 2009 - в очакване на „контролирана“ икономическа катастрофа. // Геополитика, 2008, N 2: <http://geopolitica.eu/2008/broi22008/886-2009--v-ochakvane-na-qkontroliranaq-ikonomicheska-katastrofa->
8. So gespalten ist Großbritannien: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/brexit-die-ergebnisse-in-einer-karte-a-1099133.html>

⁹ Дарители и бенефициенти в ЕС: <http://www.investor.bg/na-fokus/441/a/dariteli-i-beneficienti-v-es--218596/> 25.09.2016